

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра права

СИЛАБУС

**МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ /
INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS PROTECTION**

Інформація про викладача	
Викладач(-і)	Костюк Наталія
Науковий ступінь	кандидат юридичних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри права
Адреса кафедри	Хмельницьке шосе, 25 к. 4 ауд.808
Контактний телефон	
Е-mail:	n.kostiuk@vtei.edu.ua
Електронна сторінка курсу в системі дистанційного навчання	http://moodle.vtei.edu.ua/
Консультації	Понеділок з 15:30 до 16:30
Інформація про освітній компонент	
Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Освітня програма	08 «Право»
Навчальний рік	2026-2027
Семестр	7
Факультет	Економіки, менеджменту та права
Курс	4
Групи	ПР-41д , ПР-42д, ПР-43д , ПР-44д
Анотація курсу	Метою освітнього компонента «Міжнародний захист прав людини» є засвоєння здобувачами знань щодо інструментарію науки про права та свободи людини і громадянина, забезпечення їх реалізації, захисту, гармонізації національного законодавства з міжнародно-правовими стандартами і нормами в цій галузі, історичними передумовами та сучасною системою правового захисту особи на міжнародному рівні; формування у здобувачів правничого світогляду, правосвідомості і правової культури правознавця, юридичного мислення; навички застосовувати теоретичні правничі знання на практиці та самостійно поглиблювати і оновлювати правничі знання. Завдання вивчення курсу полягає у вмінні класифікувати права і свободи людини; визначати найбільш ефективні форми та способи реалізації прав і свобод людини; визначати правомірність чи неправомірність обмеження прав і свобод людини; визначати найбільш ефективні засоби захисту прав людини на національному та міжнародному рівнях; застосовувати на практиці міжнародні та європейські механізми захисту прав людини. Навчання будується на поєднанні лекційних, практичних занять, групової та індивідуальної консультативної роботи з викладачем і самостійної роботи здобувача вищої освіти.

	Лекційні заняття передбачають теоретичне осмислення і узагальнення складної навчальної інформації. Практичні заняття передбачають аудиторну діяльність за наперед визначеними темами та розв'язання ситуаційних задач і призначені для поглибленого вивчення і закріплення лекційного матеріалу. Метою практичних занять є формування у здобувачів вищої освіти навичок компетентного та грамотного підходу до вирішення юридичних проблем при здійсненні ними професійної діяльності. Заключним етапом вивчення предмету «Міжнародний захист прав людини» у повному обсязі є екзамен, мета якого полягає у визначенні компетентностей, набутих здобувачами вищої освіти з вказаного предмету
Мова викладання	Українська
Місце освітнього компонента в освітній програмі	
Освітня програма (ОП)	Право
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.
Перелік загальних компетентностей (ЗК)*	ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та тендерні проблеми.
Перелік спеціальних(фахових) компетентностей (СК)*	СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи. СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності. СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти. СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації. СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання	РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини. РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу. РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій. РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.
Пререквізити дисципліни (що треба знати, з чим ознайомитися студенту перед вивченням дисципліни)	Вивчення освітнього компонента «Міжнародний захист прав людини» базується на вивченні освітнього компонента «Конституційне право», «Адміністративне право і процес», «Цивільне право», «Кримінальне право», «Трудове право».

Тематичний план та оцінювання результатів навчання

Теми	Кількість годин				Форми контролю	Бальна оцінка
	всього	з них				
		лекції	практ.	СРС		
Тема 1. Поняття та основні етапи розвитку прав людини	16	4	4	8	В, УД, РМГ	8
Тема 2. Захист прав людини в діяльності ООН	16	4	4	8	Д, УД	8
Тема 3. Захист прав людини в Європі	20	6	6	8	В, УД, РМГ	8
Тема 4. Інші регіональні системи захисту прав людини	16	4	4	8	Д, П	8
Тема 5. Право на життя. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання	16	4	4	8	В, УД, Т	8
Тема 6. Право на свободу та особисту недоторканність	16	4	4	8	Д, П	8
Тема 7. Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції	16	4	4	8	РМГ, В, Д	8
Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії. Свобода вираження поглядів	16	4	4	8	В, УД, Т	8
Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання. Право на власність	16	4	4	8	КТ, К, Т	8
Тема 10. Заборона дискримінації. Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх	16	4	4	8	К, П	8

зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуацій. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів						
Індивідуальне завдання	16			16	ІЗ	20
Разом за семестр	180 / 6	42	42	96		100
Підсумковий контроль					екзамен	
Поточний контроль / критерії оцінювання	В – відповідь на практичних заняттях – 1 бал. УД – участь у дискусії – 2 бали. Т – тестування – 1 бал. К – кейс-стаді – 2 бали. РМГ – робота в малих групах – 1 бал. Д – доповідь – 2 бали. П – презентація – 2 бали. ІЗ – індивідуальні завдання – 20 балів (участь у наукових заходах: стаття / теза / доповідь / участь у наукових конкурсах - 10 балів, проходження курсу на платформі HELP (Освіта з прав людини) - 10 балів). Загальна сума за поточну навчальну роботу (аудиторну та самостійну) за семестр – 100 балів.					
Основні літературні та інформаційні джерела	1. Костюк Н.П. Бахновська І.П. Аналіз законодавчого регулювання соціальної підтримки малозабезпеченим сім'ям України в умовах євроінтеграції. Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання. Запоріжжя: «Запорізький національний університет», 2022. № 9. С. 243-245. 2. Костюк Н.П. Правове регулювання діяльності органів виконавчої влади. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2022. № 97, т.1. С. 58-68. 3. Костюк Н. П., Бахновська І. П. Вплив воєнних дій на довкілля та його відновлення в Україні відповідно до міжнародних стандартів та нормативів. Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання. Запорізький національний університет», 2023. № 11. С. 247-250. URL: http://lsei.org.ua/11_2023/57.pdf. 4. Костюк Н.П. Проблеми реалізації прав людини в умовах воєнного стану і відповідність їх до законодавства ЄС. Нове українське право. Київ: Київський регіональний центр Національної академії правових наук України, 2022. Спецвипуск. Том 1. С. 205-210. Інтернет-ресурси: 1. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. 2. www.library.vn.ua – Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім В .Отамановського. 3. www.rada.gov.ua – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. 4. www.president.gov.ua – Офіційний веб-сайт Президента України. 5. www.sun.vtei.com.ua. – система управління навчання MOODLE					

Політика освітнього компонента

Організація навчання	Організація навчального процесу здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти. Розроблено завдання для практичних занять з курсу, при викладанні застосовуються сучасні методи навчання; при виконанні завдань використовується автоматизована система управління навчанням MOODLE, передбачено виконання ситуаційних завдань та самостійної роботи. Зараховуються результати неформальної освіти.
Інтеграція ІІІ в освітній процес	Інтеграція ІІІ в освітній процес здійснюється відповідно до Політики застосування штучного інтелекту (ІІІ). Розвивати у здобувачів вищої освіти навички «вищого порядку»: критичне мислення, креативність, вміння ставити правильні запити (промпт-інжиніринг) та аналізувати результати, надані ІІІ. Згідно пункту 3.1 здобувачі можуть використовувати ІІІ для мозгового штурму та креативного мислення при вивченні освітнього компонента і це вплине на формування здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Узагальнення великих наукових статей або звітів для швидкого розуміння їхньої суті. Пошук релевантної літератури або джерел (з обов'язковою подальшою перевіркою їх існування та достовірності, оскільки ІІІ може вигадувати джерела) сформує здатність застосовувати правові принципи та доктрини та здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
Відпрацювання пропусків занять	Відпрацювання пропущених занять з поважних та неповажних причин здійснюється шляхом проведення викладачем опитування здобувача за темою в усній або письмовій формі.
Допуск до підсумкового контролю	Підсумковий контроль-екзамен. До екзамену допускаються всі здобувачі, які набрали за результатами поточної роботи протягом семестру 60 балів. Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компонента для здобувачів очної форми навчання визначається як середньоарифметична сума балів поточної роботи та екзамену. Кращим здобувачам, які повністю виконали програму з освітнього компонента, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях та за результатами поточної роботи набрали 90 і більше балів, науково-педагогічний працівник має право виставити результат екзамену без опитування (при усному екзаміні) чи виконання екзаменаційного завдання (при письмовому екзаміні).
Академічна доброчесність	Для забезпечення академічної доброчесності здобувачам вищої освіти необхідно дотримуватись Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними, педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти Політики застосування штучного інтелекту (ІІІ).
Інші складові політики освітнього компонента	Обов'язковою умовою формування фахових компетенцій здобувача є розвиток soft skills (м'яких навичок), а саме розвиток ефективних

	комунікацій, креативності, гнучкого і критичного мислення, що можливо за рахунок виконання самостійної роботи здобувача, а саме участі з доповідями у студентських конференціях, семінарах, гуртках, дискусійних клубах, проходження онлайн курсів (наприклад «HELP»), тренінгів з тематики освітнього компонента.
--	--

Затверджено на засіданні кафедри протокол № 09 від 25.08.2026

Науково-педагогічний працівник

Наталія КОСТЮК

Завідувач кафедри

Тетяна СУХОРЕБРА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра права

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради
29.09.2025
протокол №12, п.13

ВВЕДЕНО В ДІЮ
Наказ від 29.09.2025_№ 180

**МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ /
INTERNATIONAL PROTECTION OF HUMAN RIGHTS**

РОБОЧА ПРОГРАМА

Ступінь вищої освіти	«бакалавр» /	Bachelor
Галузь знань	08 «Право» /	08 «Law»
Спеціальність	081 «Право» /	08 «Law»
Освітня програма	08 «Право» /	08 «Law»

Розробник: Костюк Наталія, кандидат юридичних наук

Гарант освітньої програми «Право» - Наталія КОСТЮК, доцент кафедри права ВТЕІ ДТЕУ, канд. юрид., наук, доцент

Обговорено та схвалено:

на засіданні кафедри права 02.09.2025 р. пр. № 10;

на засіданні вченої ради факультету економіки, менеджменту і права 05.09.2025 р. пр. № 07.

Рецензенти:

Світлана Хом'яченко, кандидат юридичних наук, доцент

Микола Пип'як, Генеральний директор юридичної фірми «Пип'як, Міллер та партнери»

Редактор: Фатєєва Т.

Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 02.10.2025 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний

Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 1,27.

Обл.-вид. арк. 0,93. Тираж 2. Зам. № 466.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою освітнього компонента «Міжнародний захист прав людини» є засвоєння здобувачами знань щодо інструментарію науки про права та свободи людини і громадянина, забезпечення їх реалізації, захисту, гармонізації національного законодавства з міжнародно-правовими стандартами і нормами в цій галузі, історичними передумовами та сучасною системою правового захисту особи на міжнародному рівні; формування у здобувачів правничого світогляду, правосвідомості і правової культури правознавця, юридичного мислення; навички застосовувати теоретичні правничі знання на практиці та самостійно поглиблювати і оновлювати правничі знання.

Завдання вивчення курсу полягає у вмінні класифікувати права і свободи людини; визначати найбільш ефективні форми та способи реалізації прав і свобод людини; визначати правомірність чи неправомірність обмеження прав і свобод людини; визначати найбільш ефективні засоби захисту прав людини на національному та міжнародному рівнях; застосовувати на практиці міжнародні та європейські механізми захисту прав людини. Навчання будується на поєднанні лекційних, практичних занять, групової та індивідуальної консультативної роботи з викладачем і самостійної роботи здобувача вищої освіти.

Результатом вивчення освітнього компонента «Міжнародний захист прав людини» є формування комплексу компетентностей:

інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання здобувачів з освітнього компонента «Міжнародний захист прав людини» полягають:

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Міждисциплінарні зв'язки: програма упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, базується на вивченні освітнього компонента «Конституційне право», «Адміністративне право і процес», «Цивільне право», «Кримінальне право», «Трудове право».

Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Критерії оцінювання результатів навчання

Рівні компетентності	За шкалою ДТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з освітнього компонента, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом викладача виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Для очної форми навчання поточна робота оцінюється в 100 балів, підсумковий контроль (екзамен) оцінюється в 100 балів.

До екзамену допускаються всі здобувачі вищої освіти, які набрали за результатами поточної роботи протягом семестру 60 балів.

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компонента для здобувачів очної форми навчання визначається як середньоарифметична сума балів поточної роботи та екзамену.

Кращим здобувачам, які повністю виконали програму з освітнього компонента, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях та за результатами поточної роботи набрали 90 і більше балів, науково-педагогічний працівник має право виставити результат екзамену без опитування (при усному екзамені) чи виконання екзаменаційного завдання (при письмовому екзамені).

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компонента для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в 100 балів, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу від 17.06.2024 № 08.(зі змінами від 25.11.2024, протокол №12)

Згідно з цим же Положенням здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового контролю, має право в день оголошення результатів звернутися із заявою на ім'я директора з проханням апеляційного перегляду оцінки.

Обсяг освітнього компонента в кредитах та його розподіл (тематичний план)

Теми	Кількість годин				Форми контролю	Бальна оцінка
	всього	З них				
		лекції і	практ.	СРС		
Тема 1. Поняття та основні етапи розвитку прав людини	16	4	4	8	В, УД, РМГ	8
Тема 2. Захист прав людини в діяльності ООН	16	4	4	8	Д, УД	8
Тема 3. Захист прав людини в Європі	20	6	6	8	В, УД, РМГ	8
Тема 4. Інші регіональні системи захисту прав людини	16	4	4	8	Д, П	8
Тема 5. Право на життя. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання	16	4	4	8	В, УД, Т	8
Тема 6. Право на свободу та особисту недоторканність	16	4	4	8	Д, П	8
Тема 7. Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції	16	4	4	8	РМГ, В, Д	8
Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії. Свобода вираження поглядів	16	4	4	8	В, УД, Т	8
Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання. Право на власність	16	4	4	8	В, К, Т	8
Тема 10. Заборона дискримінації. Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуацій. . Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів	16	4	4	8	К, П	8
Індивідуальне завдання	16			16	ІЗ	20
Разом за семестр	180/6	42	42	96		100
Підсумковий контроль					екзамен	

Перелік умовних позначень форм контролю та оцінка їх у балах:

В – відповідь на практичних заняттях – 1 бал.

УД – участь у дискусії – 2 бали.

Т – тестування – 1 бал.

К – кейс-стаді – 2 бали.

РМГ – робота в малих групах – 1 бал.

Д – доповідь – 2 бали.

П – презентація – 2 бали.

ІЗ – індивідуальні завдання – 20 балів (участь у наукових заходах: стаття / теза / доповідь / участь у наукових конкурсах - 10 балів, проходження курсу на платформі HELP (Освіта з прав людини) - 10 балів).

Загальна сума за поточну навчальну роботу (аудиторну та самостійну) за семестр – 100 балів.

II ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Зміст освітнього компонента (теми програми)

Тема 1. Поняття та основні етапи розвитку прав людини

Поняття та юридична природа прав і свобод людини і громадянина. Класифікація прав і свобод людини та громадянина. Еволюція та концепції прав людини та громадянина. Роль держави і права в забезпеченні прав людини.

Юридичні джерела, що закріплюють права людини. Конституційно – правове регулювання прав людини і громадянина. Адміністративно – правове регулювання прав людини і громадянина. Цивільно–правове регулювання прав людини і громадянина.

ТЕМА 2. Захист прав людини в діяльності ООН

Статут ООН, Загальна декларація прав людини 1948р. Рада ООН з прав людини. Верховний Комісар ООН з прав людини. Процедура 1503. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966р., Комітет по правах людини. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966р., Комітет із економічних, соціальних та культурних прав. Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок 1979р. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок. Конвенція про права дитини 1989р. Комітет з прав дитини. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання 1984р. Комітет проти катувань. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965р. Комітет по ліквідації расової дискримінації. Конвенція про права осіб з інвалідністю 2006р. Комітет з прав осіб з інвалідністю.

ТЕМА 3. Захист прав людини в Європі

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950р.: принципи тлумачення, особливості застосування в національному правопорядку. Європейський суд із прав людини: юрисдикція та процедура звернення. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні (справа «Бурмич та інші проти України» №№ 46852/13, 47786/13, 54125/13, рішення Великої палати 2017р.; справа «Бочан проти України №2» 2015р.). Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006р. Контроль Комітету Міністрів Ради Європи за виконанням рішень Європейського суду з прав людини. Європейська соціальна хартія (переглянута). Захист прав людини в Європейському Союзі. Хартія основоположних прав Європейського Союзу 2000р. Діяльність ОБСЄ у сфері визначення та просування стандартів захисту прав людини (Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, Верховним Комісар ОБСЄ у справах національних меншин)

ТЕМА 4. Інші регіональні системи захисту прав людини

Міжамериканська система захисту прав людини. Африканська система захисту прав людини. Субрегіональні системи захисту прав людини в Африці. 77 Арабська система захисту прав людини. Захист прав людини в рамках АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії).

ТЕМА 5. Право на життя. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання

Обсяг та складові права на життя. Зобов'язання держави щодо права на життя. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на життя (справа «Макканн та інші проти Сполученого Королівства 1995р», №18984/91, рішення Великої палати 1995р.; «Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» №56080/13, рішення Великої палати 2017р.) Обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або

таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання (справа «Сорінг проти Сполученого Королівства», № 14038/88, 1989р.; справ «Гефген проти Німеччини» №22978/05, рішення Великої палати 2010р.; справа «Каверзін проти України, №23893/03, 2012 р.)

ТЕМА 6. Право на свободу та особисту недоторканність

Обсяг та складові права на свободу та особисту недоторканність. Зобов'язання держави щодо права на свободу та особисту недоторканність. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу та особисту недоторканність (справа «Харченко проти України», № 40107/02, 2011р; справа «Остін та інші проти Сполученого Королівства» № 39692/09, рішення Великої палати 2012 р.)

ТЕМА 7. Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції

Обсяг та складові права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного життя (справа «С. і Марпер проти Сполученого Королівства», №№ 30562/04; 30566/04, рішення Великої палати 2008р.; Справа «Денісов проти України», № 76639/11, рішення Великої палати 2018р.). Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до сімейного життя (справа «Савіні проти України» № 39948/06, 2008 р.; «М.Р. і Д.Р. про Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до житла (справа «Німіц проти Німеччини, № 13710/88, 1992р.; справа «Кривіцька та Кривіцький проти України» №30856/03, 2011р.). Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до кореспонденції (справа «Роман Захаров проти Росії» №47143/06, рішення Великої палати 2015р; справа «Барбулеску проти Румунії» № 61496/08, рішення Великої палати 2017 р.) ти України» № 63551/13, 2018р.).

ТЕМА 8. Свобода думки, совісті та релігії. Свобода вираження поглядів

Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті та релігії. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті та релігії (справа «Коккінакіс проти Греції» № 14307/88, 1993р.; справа «С.А.С. проти Франції» №43835/11, рішення Великої палати 2014р.; справа «Евейда та інші проти Сполученого Королівства» №№ 48420/10, 59842/10, 51671/10, 36516/10, 2013р.) Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів (справа «Лінгенс проти Австрії» № 9815/82, 1986р.; справа «Угорський Гельсінський Комітет проти Угорщини» №18030/11, рішення Великої палати 2016р; справа « Аксельт Шпрінгер АГ проти Німеччини» № 39954/08, рішення Великої палати 2012 р.)

ТЕМА 9. Свобода зібрань та об'єднання. Право на власність

Обсяг та складові права на свободу зібрань та об'єднання. Зобов'язання держави щодо права на свободу зібрань та об'єднання. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу зібрань та об'єднання (справа «Веніамін Тимошенко та інші проти України» № 48408/12, 2014р.; справа « Букта та інші проти Угорщини», № 25691/04, 2007 р.; справа « Баранкевич проти Росії» , №10519/03 2007 р. Обсяг та складові права на власність. Зобов'язання держави щодо права на власність. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність (справа «Спорронг і Льоннрот проти Швеції», №№ 7151/75, 7152/75, 1982р.; справа «Луїзиду проти Туреччини», № 15318/89, рішення Великої палати 1996р.; справа «Фонд«Батьківська турбота» проти України», № 5876/15, 2018р

ТЕМА 10. Заборона дискримінації. Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуацій. . Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів

Обсяг та складові заборони дискримінації. Зобов'язання держави щодо заборони дискримінації. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони дискримінації (справа «Пічкур проти України», № 10441/06, 2013р.; справа « Д.Н. та інші проти Чеської Республіки», №57325/00, рішення Великої палати 2007 р.) Обсяг та складові права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Зобов'язання держави щодо права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту (справа «Олександр Волков проти України», № 21722/11, рішення Великої палати 2013 р.; справа «Бурмич та інші проти України», №№46852/13, 47786/13. 54125/13, рішення Великої палати 2017р.) Правомірне обмеження прав людини. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів Застосування міжнародних стандартів прав людини у період збройних конфліктів. Застосування принципу *lex specialis* щодо міжнародного гуманітарного права. Захист поранених і хворих у діючих арміях. Захист поранених , хворих та осіб які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі. Захист військовополонених. Захист цивільного населення під час війни. Захист жінок та дітей під час війни.)

Структура освітнього компонента

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час здобувачів (в год)
1	2	3
Аналізувати: Сутність, юридичну природу та класифікацію прав і свобод людини і громадянина (покоління прав людини); ключові концепції та етапи їхньої еволюції; джерела конституційно-правового, адміністративно-правового та цивільно-правового регулювання прав і свобод в Україні. Пояснювати: Взаємозв'язок між концепціями природного та позитивного права; роль держави як головного гаранта реалізації прав і свобод; механізми нормативно-правового закріплення прав у різних галузях національного права. Розуміти: Фундаментальну цінність прав людини як основи правової держави; відмінність між правами людини та правами громадянина; значення історичного шляху розвитку прав людини для сучасного правопорядку. Характеризувати: Основні типи класифікацій прав і свобод (за змістом, походженням, сферами суспільного життя); нормативний зміст конституційних гарантій прав і свобод в Україні.	Тема1.: Поняття та основні етапи розвитку прав людини Лекція 1. План 1. Поняття та класифікація прав і свобод людини та громадянина. 2. Нормативні документи, що закріплювали права, свободи та обов'язки людини в умовах історичного розвитку суспільства; Лекція 2. План 1. Українські ідеї про юридичні механізми захисту прав людини та їх закріплення в правових та інших документах. 2. Роль держави і права в забезпеченні прав людини. <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні: 11, 23, 25.</i> <i>Додаткові: 36, 37, 45.</i> <i>Інтернет-джерела: 57-60.</i>	2
	Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекцій, підготовка доповіді на практичне заняття	8
	Практичне заняття 1. План 1. Соціально-культурні та світоглядні передумови формування ідеї прав людини та громадянина. 2. Філософська та правова думка про права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Практичне заняття 2. План 1. Система та джерела прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. 2. Нормативні документи, що закріплювали права, свободи та обов'язки людини в Стародавній Греції, в Стародавньому Римі, в середні віки, нового часу та XX ст. 3. Розвиток прав і свобод людини в Україні.	2
		2
		2

Усвідомлювати: Пріоритет прав і свобод людини над інтересами держави; відповідальність держави перед людиною за свою діяльність та важливість дотримання міжнародних стандартів прав людини.		
Аналізувати: Універсальні стандарти ООН, ключові конвенції та ефективність її правозахисних процедур (зокрема скарг і оглядів). Пояснювати: Механізм роботи органів ООН, процедуру розгляду порушень та їх взаємодію з регіональними системами. Розуміти: Природу Міжнародного біллю про права людини, специфіку захисту вразливих груп та критерії звернення до комітетів ООН. Характеризувати: Роль і повноваження основних посадових осіб, комітетів та спеціальних процедур ООН. Усвідомлювати: Потрібно розуміти універсальність прав людини, їх цінність для держави та важливість застосування міжнародних стандартів у юридичній практиці.	Тема 2.: Захист прав людини в діяльності ООН Тема 2.1. Загальна система та універсальні стандарти ООН у сфері прав людини <i>Лекція 3.</i> План 1. Статутні засади захисту прав людини в діяльності ООН Місце прав людини у Статуті ООН 1945 р. Загальна декларація прав людини 1948 р. як підвалина Міжнародного біллю про права людини. 2. Міжурядові та посадові органи ООН з прав людини Рада ООН з прав людини (РПЛ): порядок формування, функції, Універсальний періодичний огляд (УПО), спеціальні процедури (спеціальні доповідачі, робочі групи). Процедура 1503 (Процедура скарг Ради з прав людини): критерії прийнятності та механізм розгляду систематичних порушень прав людини. Верховний комісар ООН з прав людини (УВКПЛ): мандат, роль у координації діяльності ООН та польові присутності. Тема 2.2. Договірні органи ООН та основні конвенції <i>Лекція 4.</i> 1. Функціонування Міжнародних пактів 1966 року: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. та діяльність Комітету з прав людини. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. та діяльність Комітету з економічних, соціальних та культурних прав. 2. Спеціалізовані конвенції ООН та їхні конвенційні комітети Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. (Комітет з ліквідації расової дискримінації).	2 2

	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. (Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок). Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р. (Комітет проти катувань). Конвенція про права дитини 1989 р. (Комітет з прав дитини). Конвенція про права осіб з інвалідністю 2006 р. (Комітет з прав осіб з інвалідністю). 3. Механізми контролю договірних органів Розгляд періодичних доповідей держав. Розгляд індивідуальних повідомлень (скарг). Загальні коментарі (General Comments) як засіб тлумачення конвенцій. <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні: 4, 11, 20.</i> <i>Додаткові: 32, 49, 55.</i> <i>Інтернет-джерела: 57-60.</i>	
	Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та аналіз теоретичного матеріалу за поданим планом, підготовка до практичного заняття	8
	Практичне заняття 3. 1. Юридична сила Загальної декларації прав людини та її трансформація у звичаєве міжнародне право. 2. Відмінності між Комісією ООН з прав людини та Радою ООН з прав людини. 3. Практичне значення Універсального періодичного огляду (УПО) для України. Практичні завдання: Аналіз Процедури 1503: Порівняльний аналіз Процедури 1503 (скарги про масові й систематичні порушення) та індивідуальних скарг до конвенційних комітетів. Практичний кейс: Оцінка прийнятності звернення до Ради з прав людини ООН за критеріями прийнятності скарг. Практичне заняття 4. 1. Співвідношення рішень (Зауважень/Міркувань) Комітету з прав людини ООН та рішень Європейського суду з прав людини. 2. Поняття «вичерпання внутрішніх засобів правового захисту» у практиці договірних органів ООН. 3. Обов'язковість виконання рішень і рекомендацій договірних органів ООН державами-учасниками. Практичні завдання: Складання проекту індивідуального повідомлення (скарги): Підготовка фабули справи та складання структури скарги до одного з	2

	комітетів (на вибір: Комітет з прав людини, Комітет проти катувань або Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок) відповідно до Факультативних протоколів. Аналіз Загальних коментарів (General Comments): Дослідження одного із Загальних коментарів Комітету з прав людини (наприклад, Загальний коментар № 36 про право на життя або № 37 про право на мирні зібрання).	
Аналізувати: Конвенцію про захист прав людини 1950 р., юрисдикційні критерії прийнятності скарг до ЄСПЛ, Закон України щодо виконання його рішень та системні проблеми в національному правопорядку (зокрема на прикладі справ «Бочан № 2» та «Бурмич проти України»). Пояснювати: Особливості імплементації практики ЄСПЛ в Україні, механізм контролю Комітету Міністрів Ради Європи за виконанням рішень, засади Європейської соціальної хартії, а також роль ОБСЄ та інституцій ЄС (зокрема Хартії основоположних прав ЄС) у правозахисній сфері. Розуміти: Принципи тлумачення Конвенції (зокрема як «живого документа»), субсидіарну роль ЄСПЛ відносно національних судів та специфіку поєднання регіональних європейських систем захисту прав людини (Рада Європи, ЄС, ОБСЄ). Характеризувати: Структуру та юрисдикцію ЄСПЛ, процедуру звернення та розгляду справ, повноваження Бюро з демократичних інститутів	Тема 3.: Захист прав людини в Європі Тема 3.1. Система Ради Європи та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод <i>Лекція 5.</i> 1. Конвенція 1950 року як «живий документ»: зміст, категоріальний апарат та ключові принципи її тлумачення ЄСПЛ (автономне тлумачення, пропорційність, маржа розсуду держави). 2. Особливості застосування Конвенції у національному правопорядку України: місце міжнародних договорів у правовій системі та прецедентний характер практики ЄСПЛ. 3. Юрисдикція та структура Європейського суду з прав людини: порядок формування, колегіальні органи (одноособовий суддя, комітети, палати, Велика палата) та їх повноваження. 4. Процедура звернення до ЄСПЛ: заповнення офіційного бланка, порядок розгляду скарг, критерії прийнятності та концепція «суттєвої шкоди». Тема 3.2. Виконання рішень ЄСПЛ та європейські соціальні стандарти <i>Лекція 6</i> 1. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р.: заходи індивідуального та загального характеру. 2. Проблема системних та структурних порушень в Україні: аналіз рішень Великої палати ЄСПЛ у справах «Бочан проти України № 2» (2015 р.) та пілотного рішення «Бурмич та інші проти України» (2017 р.). 3. Роль Комітету Міністрів Ради Європи: нагляд за виконанням рішень ЄСПЛ та механізми впливу на держави-порушницю. 4. Європейська соціальна хартія (переглянута): гарантії соціально-економічних прав, процедура подання національних доповідей та колективних скарг.	2 2

і прав людини (БДПЛ) та Верховного Комісара ОБСЄ у справах національних меншин. Усвідомлювати: Обов'язковість рішень ЄСПЛ для держави, важливість безперервного узгодження українського законодавства та судової практики з європейськими стандартами для розбудови верховенства права.	Тема 3.3. Захист прав людини в Європейському Союзі та діяльності ОБСЄ <i>Лекція 7</i> 1. Стандарти прав людини в правопорядку Європейського Союзу: еволюція від судової практики Суду ЄС до первинного права (Лісабонський договір). 2. Хартія основоположних прав Європейського Союзу 2000 року: структура, нормативний зміст, сфера застосування та юридична сила. 3. Правозахисний вимір ОБСЄ («третій кошик»): засади діяльності та просування стандартів демократії та прав людини. 4. Спеціалізовані інституції ОБСЄ: повноваження та діяльність Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДПЛ) та Верховного Комісара ОБСЄ у справах національних меншин. <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні:</i> 23, 25, 30. <i>Додаткові:</i> 39, 43, 48, 51, 52. <i>Інтернет-джерела:</i> 57-60.	2
	<i>Завдання, які виносяться на СРС:</i> Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка доповіді на практичне заняття, вирішення тестів в системі «MOODLE»	8
	Практичне заняття 5. Подання скарги та розгляд справ у Європейському суді з прав людини 1. Практичний аналіз критеріїв прийнятності індивідуальної скарги до ЄСПЛ: правило 6 місяців (з урахуванням змін до 4 місяців), вичерпання внутрішньодержавних засобів та відсутність анонімності. 2. Моделювання заповнення формуляра скарги до ЄСПЛ: виклад фактів, обґрунтування порушення статей Конвенції та заявлення вимог щодо справедливої сатисфакції. 3. Розбір кейсів із застосування принципів тлумачення Конвенції: оцінка дій держави на предмет дотримання критерію «необхідності в демократичному суспільстві». 4. Розмежування юрисдикції ЄСПЛ та Суду ЄС: порівняльний аналіз сфери дії та повноважень двох головних європейських судів. Практичне заняття 6. Механізми виконання рішень ЄСПЛ та перегляд судових рішень в Україні 1. Алгоритм виконання рішень ЄСПЛ в Україні: виплата грошової компенсації, відновлення	2

	порушених прав особи та зміна національного законодавства. 2. Аналіз справи «Бочан проти України № 2»: підстави та порядок перегляду судових рішень Верховним Судом у зв'язку з встановленням ЄСПЛ порушення Конвенції. 3. Аналіз справи «Бурмич та інші проти України»: проблема тривалого невиконання рішень національних судів та передача справ до Комітету Міністрів Ради Європи. 4. Практикум з підготовки заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами: вимоги до заяви, строки подання та процесуальний порядок розгляду судами України. Практичне заняття 7. Практична реалізація стандартів Ради Європи, ЄС та ОБСЄ 1. Застосування Європейської соціальної хартії в національній судовій практиці: захист трудових та соціальних прав громадян України. 2. Застосування Хартії основоположних прав ЄС: оцінка актів та дій органів влади на відповідність правом ЄС у контексті євроінтеграції України. 3. Аналіз висновків та рекомендацій БДПЛ ОБСЄ: оцінка виборчого законодавства, спостереження за виборами та моніторинг дотримання прав людини в умовах конфліктів. 4. Діяльність Верховного Комісара ОБСЄ у справах національних меншин: аналіз рекомендацій щодо захисту мовних, освітніх та культурних прав меншин.	2
Аналізувати: Норми Американської конвенції з прав людини, Африканської хартії прав людини і народів, Арабської хартії та Декларації АСЕАН; інституційний механізм реагування на порушення прав людини та прецедентну практику Міжамериканського і Африканського судів. Пояснювати: Особливості функціонування та співвідношення регіональних комісій та судів (Міжамериканська, Африканська); роль субрегіональних судів у Африці (ЕКОВАС, ЕАСЦ);	Тема 4.: Інші регіональні системи захисту прав людини Тема 4.1. Міжамериканська та Африканська системи захисту прав людини <i>Лекція 8.</i> 1. Міжамериканська система: Американська конвенція з прав людини 1969 р., повноваження та діяльність Міжамериканської комісії та Міжамериканського суду з прав людини. 2. Африканська система: Африканська хартія прав людини і народів 1981 р., розмежування повноважень Африканської комісії та Африканського суду з прав людини і народів. 3. Колективні (наративні) права в Африканській хартії: концепція обов'язків особи перед суспільством, права народів на самовизначення, розвиток та довкілля. 4. Субрегіональні суди в Африці: правозахисна роль Суду Співтовариства ЕКОВАС (ECOWAS)	2

специфіку арабської та азійської моделей захисту прав людини. Розуміти: Концепцію «колективних прав народів» в Африці; специфіку узгодження універсальних прав людини з релігійно-культурними традиціями (ісламське право, «азійські цінності»); обставини та межі застосування принципу невтручання у регіоні АСЕАН. Характеризувати: Повноваження та структуру Міжамериканського та Африканського судів з прав людини; мандат Міжурядової комісії АСЕАН (AICHR) та Арабського комітету з прав людини. Усвідомлювати: Співвідношення між універсалізмом прав людини ООН та регіональним релятивізмом; значення регіональних судових та квазісудових механізмів для забезпечення прав і свобод у різних кутках світу.	та Суду Східноафриканського співтовариства (EACJ). Тема 4.2 Арабська система та правозахисні механізми в Азії (АСЕАН) <i>Лекція 9.</i> 1. Арабська система захисту прав людини: еволюція Арабської хартії прав людини (1994/2004 рр.) та діяльність Арабського комітету з прав людини. 2. Особливості Арабської хартії: гармонізація міжнародних стандартів із нормотворчими традиціями та ісламським правом (Шаріатом). 3. Правозахисний вимір АСЕАН: Декларація АСЕАН з прав людини 2012 р. та діяльність Міжурядової комісії АСЕАН з прав людини (AICHR). 4. Порівняльний аналіз універсального та регіональних рівнів: специфіка застосування концепції «азійських цінностей» та обмеження інституційного мандату в АЗІІ. <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні: 11, 15, 18, 23-25, 30.</i> <i>Додаткові: 36, 46, 48-55.</i> <i>Інтернет-джерела: 57-60.</i> Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття, складання термінологічного словника Практичне заняття 8. Практикум з Міжамериканської та Африканської систем 1. Аналіз прецедентної практики Міжамериканського суду з прав людини: розгляд рішень щодо захисту прав корінних народів та протидії насильницьким зникненням. 2. Практикум з подання скарг до Африканської комісії з прав людини і народів: критерії прийнятності та специфіка захисту колективних прав. 3. Роль субрегіонального Суду ЕКОВАС: аналіз судових рішень у справах про пряме звернення громадян щодо порушень прав людини. 4. Порівняння юрисдикцій та ефективності: порівняльна характеристика процедур ЄСПЛ, Міжамериканського та Африканського судів з прав людини. Практичне заняття 9. Захист прав людини в Арабському світі та регіоні АСЕАН 1. Аналіз Арабської хартії прав людини 2004 року: розгляд зауважень ООН щодо відповідності Арабської хартії міжнародним стандартам.	2 8 2
--	---	----------------------------

	2. Діяльність Арабського комітету з прав людини: процедура розгляду періодичних доповідей держав-учасниць. 3. Оцінка механізмів АСЕАН: розбір правозахисного мандата Міжурядової комісії АСЕАН (AICHR) та обмеженість її повноважень (принцип невтручання). 4. Регіональний релятивізм проти універсалізму: дискусія щодо співвідношення універсальних стандартів ООН та регіонально-культурної специфіки (ісламське право, «азійські цінності»).	
Аналізувати: Обсяг, складові та межі застосування ст. 2 (Право на життя) та ст. 3 (Заборона катувань) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; прецедентну практику ЄСПЛ щодо використання сили державою, медичної недбалості, недопущення екстрадиції при загрозі катувань та системних порушень у місцях несвободи («Каверзін проти України»). Пояснювати: Зміст негативних (утримання від свавільного позбавлення життя чи катувань) та позитивних (матеріально-правових і процесуальних) зобов'язань держави; критерії розмежування катувань, нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (поріг жорстокості). Розуміти: Абсолютний характер заборони катувань (відсутність будь-яких винятків чи виправдань, навіть у разі загрози тероризму чи воєнного стану) на противагу відносній формі захисту права на життя у визначених виняткових випадках; обов'язковість	Тема 5.: Право на життя. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання Тема 5.1. Право на життя (ст. 2 Конвенції): обсяг, межі та зобов'язання держави <i>Лекція 10</i> 1. Зміст та елементи права на життя: абсолютний вимір та винятки, за яких застосування сили є виправданим. 2. Зобов'язання держави: негативний обов'язок (утримання від свавільного позбавлення життя) та позитивні обов'язки (матеріально-правовий і процесуальний). 3. Медична недбалість та охорона здоров'я: правозахисний вимір у світлі практики ЄСПЛ (справа «<i>Lopes de Souza Fernandes проти Португалії</i>»). 4. Застосування летальної сили правоохоронними органами: стандарти пропорційності та абсолютної необхідності (справа «<i>Макканн та інші проти Сполученого Королівства</i>»). Тема 5.2 Заборона катувань та жорстокого поводження (ст. 3 Конвенції) <i>Лекція 11</i> 1. Абсолютний характер заборони: відсутність будь-яких винятків чи обмежень (навіть під час війни чи загрози тероризму). 2. Градація жорстокого поводження (поріг жорстокості): відмінності між катуваннями, нелюдським поводженням та таким, що принижує гідність. 3. Зобов'язання держави та екстрадиційні ризики: принцип <i>non-refoulement</i> та «синдром смертників» (справа «<i>Сорінг проти Сполученого Королівства</i>»). 4. Недопустимість доказів, отриманих під катуваннями, та системні проблеми України: прецедентна практика ЄСПЛ (справи «<i>Гефген проти Німеччини</i>» та «<i>Каверзін проти України</i>»). <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні: 1, 7, 23, 25, 30.</i>	2 2

проведення ефективного та незалежного розслідування кожного випадку смерті чи застосування насильства суб'єктами владних повноважень.	<i>Додаткові: 41-47, 55.</i> <i>Інтернет-джерела: 57-60.</i>	
Характеризувати: Негативні та позитивні зобов'язання держави щодо забезпечення права на життя та заборони жорстокого поводження; процесуальний обов'язок держави щодо ефективного розслідування заяв про катування чи порушення права на життя.	Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, складання термінологічного словника	8
Усвідомлювати: Фундаментальне значення права на життя та заборони катувань як основних цінностей демократичного суспільства; неприпустимість будь-яких форм жорстокого поводження у правоохоронній та пенітенціарній діяльності.	Практичне заняття 10. Практикум із захисту права на життя (ст. 2 Конвенції) 1. Аналіз критеріїв застосування летальної сили: оцінка дій суб'єктів владних повноважень під час спеціальних операцій. 2. Перевірка ефективності розслідування випадків смерті: аналіз дотримання процесуального обов'язку держави (незалежність, оперативність, участь потерпілих). 3. Розбір кейсу «Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії»: розмежування лікарської помилки та системної бездіяльності держави в системі охорони здоров'я. 4. Практикум із підготовки скарги за ст. 2 Конвенції: обґрунтування порушення позитивних і негативних зобов'язань держави. Практичне заняття 11. Захист від катувань та ефективне розслідування (ст. 3 Конвенції) 1. Кваліфікація дій за «порогом жорстокості»: аналіз фактів справ та відмежування катування від нелюдського поводження. 2. Аналіз проблеми катувань у правоохоронній системі України: аналіз пілотного рішення у справі «<i>Каверзін проти України</i>» та системних заходів щодо її розв'язання. 3. Оцінка допустимості доказів у кримінальному процесі: застосування правових позицій справи «<i>Гефген проти Німеччини</i>» щодо доказів, здобутих під загрозою застосування насильства. 4. Моделювання звернення до ЄСПЛ за ст. 3 Конвенції: складання формуляра скарги щодо неналежних умов тримання під вартою або відсутності належної медичної допомоги в місцях несвободи.	2
Аналізувати: Структуру та елементи ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; вичерпний перелік підстав для позбавлення свободи; національне процесуальне законодавство (КПК України) щодо обрання та продовження запобіжних заходів; прецедентну	Тема 6.: Право на свободу та особисту недоторканність Тема 6.1. Нормативний зміст ст. 5 Конвенції та матеріально-правові підстави позбавлення свободи <i>Лекція 12.</i> Автономне поняття «позбавлення свободи»: обсяг, елементи та критерії розмежування затримання (ст. 5 Конвенції) від обмеження свободи пересування (ст. 2 Протоколу № 4).	2

практику ЄСПЛ (зокрема рішення у справах «Харченко проти України» щодо системних проблем тримання під вартою та «Остін та інші проти Сполученого Королівства» щодо межі між обмеженням і позбавленням свободи). Пояснювати: Гарантії ст. 5 Конвенції (право бути негайно поінформованим про причини затримання, право на оскарження законності затримання та право на компенсацію); розмежування понять «обмеження свободи пересування» (ст. 2 Протоколу № 4) та «позбавлення свободи» (ст. 5 Конвенції); критерії обґрунтованості підозри та наявності ризиків при триманні під вартою. Розуміти: Виключний та автономний характер підстав для позбавлення свободи; негативний обов'язок держави утримуватися від свавільних затримань та її позитивний обов'язок створити чітку нормативно-правову процедуру тримання під вартою; недопустимість автоматичного продовжування строків тримання під вартою без належного обґрунтування. Характеризувати: Матеріально-правові та процесуальні гарантії захисту особи від свавільного затримання; процедурні обов'язки національних судів під час розгляду клопотань про застосування запобіжних	2. Вичерпний перелік підстав для позбавлення свободи (п. 1 ст. 5 Конвенції): вимоги законності та відсутність свавілля. 3. Обґрунтованість підозри та ризику: критерії оцінки загрози переховування, знищення доказів чи продовження протиправної діяльності. 4. Обмеження свободи під час масових заходів: аналіз межі між затриманням та контролем натовпу у світлі рішення ЄСПЛ «Остін та інші проти Сполученого Королівства». Тема 6.2. Процесуальні гарантії ст. 5 Конвенції та системні проблеми України <i>Лекція 13.</i> 1. Інформаційні та процесуальні гарантії (пп. 2, 3 ст. 5 Конвенції): право знати причини затримання та право на негайний постановок перед суддею. 2. Судовий контроль за законністю тримання під вартою (пп. 4, 5 ст. 5 Конвенції): процедура <i>Habeas Corpus</i> та право на компенсацію за відшкодування шкоди. 3. Системні порушення права на свободу в Україні: аналіз пілотного рішення ЄСПЛ у справі «Харченко проти України». 4. Застосування альтернативних запобіжних заходів: засади презумпції на користь звільнення особи до суду в національній та міжнародній практиці. <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні:</i> 11, 20, 21, 23-24, 26, 30. <i>Додаткові:</i> 54, 51. <i>Інтернет-джерела:</i> 57-60. Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття, вирішення тестових завдань в системі «MOODLE» Практичне заняття 13. Критерії законності затримання та тримання під вартою 1. Оцінка наявності «обґрунтованої підозри»: перевірка доказової бази під час розгляду клопотань про обрання запобіжного заходу. 2. Аналіз ризиків для тримання під вартою: доказування відсутності підстав для тримання особи під вартою та аргументація застосування альтернативних заходів (застава, домашній арешт). 3. Розбір прецеденту «Остін проти Сполученого Королівства»: оцінка дій правоохоронних органів щодо блокування людей на вулиці («kettling») на предмет дотримання ст. 5 Конвенції.	2 8 2
---	---	----------------------------

заходів у формі тримання під вартою; наслідки системних порушень права на свободу в Україні. Усвідомлювати: Цінність особистої свободи як фундаментального блага в демократичному суспільстві; презумпцію на користь звільнення особи до суду; неприпустимість використання тримання під вартою як попереднього покарання або інструменту тиску.	4. Практикум з підготовки скарги за ст. 5 Конвенції: заповнення відповідного розділу формуляра ЄСПЛ щодо свавільного тримання під вартою. Практичне заняття 14. Механізми розв'язання системних проблем тримання під вартою в Україні 1. Аналіз висновків ЄСПЛ у справі «Харченко проти України»: дослідження типових порушень (відсутність фіксації затримання, продовження строків без належних підстав). 2. Перевірка дотримання процесуальних строків тримання під вартою: підготовка судових клопотань про негайне звільнення особи у зв'язку із закінченням строків тримання під вартою. 3. Практикум із захисту права на компенсацію (п. 5 ст. 5 Конвенції): підготовка позовної заяви про відшкодування шкоди, завданої незаконним затриманням або триманням під вартою. 4. Моделювання судового засідання: розгляд слідчим суддею клопотання про обрання запобіжного заходу у формі тримання під вартою з дотриманням стандартів ЄСПЛ.	2
Аналізувати: Структуру та елементи ст. 8 Конвенції; трискладовий тест втручання (законність, законна мета, необхідність у демократичному суспільстві); прецедентну практику ЄСПЛ щодо біометричних даних, професійної репутації, відібрання дітей, недоторканності житла та офісних приміщень, а також стеження за електронними комунікаціями (зокрема справи «С. і Марпер», «Денісов», «Савіні», «Німіц», «Кривіцька та Кривіцький», «Роман Захаров», «Барбулеску»). Пояснювати: Межі та критерії допустимого втручання держави у приватний простір особи; розмежування публічних засад діяльності та захисту приватного життя; правила моніторингу листування працівників роботодавцем;	Тема 7.: Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції Тема 7.1. Право на повагу до приватного та сімейного життя (ст. 8 Конвенції) <i>Лекція 14.</i> 1. Структура та трьохскладовий тест ст. 8 Конвенції: обсяг захисту, підстави обмеження («згідно із законом», «необхідність у демократичному суспільстві», «законна мета»). 2. Право на повагу до приватного життя: недоторканність персональних даних, генетичної інформації, фізична та психічна недоторканність особи (<i>справа «С. і Марпер проти Сполученого Королівства»</i>). 3. Захист професійної репутації та трудових прав у світлі ст. 8 Конвенції: межі застосування приватного життя на робочому місці (<i>справа «Денісов проти України»</i>). 4. Право на повагу до сімейного життя: поняття «сімейних зв'язків», обов'язки держави щодо збереження сім'ї та вилучення дітей (<i>справи «Савіні проти України», «М.Р. і Д.Р. проти України»</i>). Тема 7.2. Захист житла, таємниці кореспонденції та цифрові права <i>Лекція 15.</i> 1. Право на повагу до житла: автономне розуміння поняття «житло» в практиці ЄСПЛ, включно з	2

гарантії захисту таємниці кореспонденції та захисту від свавільного виселення чи обшуків. Розуміти: Широке та автономне поняття «приватного життя», «житла» та «сімейних зв'язків» у практиці ЄСПЛ; позитивні зобов'язання держави щодо захисту персональних даних та збереження сімейних зв'язків; баланс між правом на повагу до приватного життя і публічними інтересами (безпека, запобігання злочинам).	офісними приміщеннями та робочими кабінетами (<i>справа «Німіц проти Німеччини»</i>). 2. Виселення та позбавлення житла: пропорційність втручання держави та захист від свавільного позбавлення даху над головою (<i>справа «Кривіцька та Кривіцький проти України»</i>). 3. Право на повагу до кореспонденції та електронні комунікації: негласні розшукові дії, масове стеження та таємниця телефонних розмов (<i>справа «Роман Захаров проти Росії»</i>). 4. Моніторинг приватних повідомлень на робочому місці: межі контролю роботодавця та баланс інтересів у цифрову епоху (<i>справа «Барбулеску проти Румунії»</i>). <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні:</i> 2, 10, 11, 23, 25, 30. <i>Додаткові:</i> 32-34, 36, 37, 58. <i>Інтернет-джерела:</i> 57-60.	
	Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка рефератів та доповідей на практичне заняття	8
Характеризувати: Матеріальні та процесуальні гарантії ст. 8 Конвенції; процедурні обов'язки органів опіки та судів при вирішенні сімейних спорів; законні підстави проведення негласних слідчих дій (НСРД) та збору персональних даних. Усвідомлювати: Фундаментальну цінність недоторканності приватного життя, житла та інформаційної суверенності особи; неприпустимість надмірного або свавільного контролю з боку держави та роботодавців у цифрову епоху.	Практичне заняття 14. Практикум із захисту приватного та сімейного життя 1. Аналіз меж втручання держави у збір та збереження біометричних даних: оцінка законності зберігання ДНК-профілів осіб за рішенням «С. і Марпер проти Сполученого Королівства». 2. Розбір критеріїв оцінки втручання в сімейне життя: вивчення балансу інтересів дитини та батьків при відібранні дітей без позбавлення батьківських прав (<i>справи «Савіни проти України»</i> та «М.Р. і Д.Р. проти України»). 3. Оцінка порушень за «службовими» кейсами: розбір справи «Денісов проти України» на предмет відмежування публічно-правового конфлікту від втручання в приватне життя. 4. Практикум із підготовки розрахунку пропорційності втручання: застосування трьохскладового тесту ЄСПЛ до фабули конкретної справи.	2
	Практичне заняття 15. Захист недоторканності житла та таємниці кореспонденції 1. Оцінка законності проведення обшуків та оглядів: застосування правових позицій справи «Німіц проти Німеччини» щодо захисту робочих приміщень адвокатів, лікарів та підприємців. 2. Аналіз спорів про виселення з житла: перевірка дотримання процесуальних гарантій та оцінка	2

	критерію пропорційності за рішенням «<i>Кривіцька та Кривіцький проти України</i>». 3. Аналіз підстав застосування НСРД та зняття інформації з каналів зв'язку: перевірка відповідності національного законодавства критеріям справи «<i>Роман Захаров проти Росії</i>». 4. Розбір месенджер-кейсів та моніторингу листування: аналіз меж контролю з боку роботодавців за критеріями справи «<i>Барбулеску проти Румунії</i>» та розробка рекомендацій для політики конфіденційності компаній.	
Аналізувати: Зміст і складові елементи ст. 9 (Свобода думки, совісті та релігії) та ст. 10 (Свобода вираження поглядів) Конвенції; межі та критерії допустимого втручання за трискладовим тестом; прецедентну практику ЄСПЛ щодо релігійних символів, прозелітизму, межі плюралізму та критики публічних осіб (зокрема справи «Коккінакіс», «С.А.С.», «Евейда», «Лінгенс», «Угорський Гельсінський Комітет», «Аксель Шпрінгер АГ»). Пояснювати: Внутрішній (<i>forum internum</i>) та зовнішній (<i>forum externum</i>) виміри свободи релігії; негативні та позитивні зобов'язання держави щодо забезпечення нейтральності й неупередженості; співвідношення права на свободу вираження поглядів із захистом репутації осіб, таємниці інформації та публічних інтересів; особливості розмежування оціночних суджень та фактичних тверджень. Розуміти: Абсолютний захист внутрішньої свободи віросповідання та переконань (<i>forum</i>	Тема 8.: Свобода думки, совісті та релігії. Свобода вираження поглядів Тема 8.1. Свобода думки, совісті та релігії (ст. 9 Конвенції) <i>Лекція 16.</i> 1. Зміст та абсолютний захист <i>forum internum</i>: абсолютна заборона примусу до розкриття чи зміни своїх вірувань і переконань. 2. Межі та умови обмеження <i>forum externum</i> (п. 2 ст. 9 Конвенції): трискладовий тест втручання та нейтралітет держави. 3. Релігійні символи та релігійний одяг у публічному просторі: оцінка меж розсуду держави (справи «С.А.С. проти Франції» та «Евейда та інші проти Сполученого Королівства»). 4. Прозелітизм та свобода поширення релігійних поглядів: розмежування належного свідчення про віру та неправомірного тиску (справа «Коккінакіс проти Греції»). Тема 8.2. Свобода вираження поглядів та свобода інформації (ст. 10 Конвенції) <i>Лекція 17.</i> 1. Обсяг та складові ст. 10 Конвенції: свобода дотримуватися своїх поглядів, отримувати та передавати інформацію й ідеї без втручання органів державної влади. 2. Трискладовий тест втручання у свободу слова: законність, законна мета та «необхідність у демократичному суспільстві». 3. Межі критики політиків та публічних осіб: відмежування фактів від оціночних суджень (справа «Лінгенс проти Австрії»). 4. Свобода друку, журналістські розслідування та доступ до публічної інформації: аналіз рішень ЄСПЛ (справи «Аксель Шпрінгер АГ проти Німеччини» та «Угорський Гельсінський Комітет проти Угорщини»). <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні:</i> 9, 20, 21, 23-25, 27. <i>Додаткові:</i> 34, 35, 52-55. <i>Інтернет-джерела:</i> 57-60.	2 2

<i>internum</i>); фундаментальну роль вільної преси, доступності суспільно значущої інформації та відкритої публічної дискусії в демократичному суспільстві; необхідність балансування між правом на свободу вираження поглядів та правом на повагу до приватного життя та репутації.	Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття	8
Характеризувати: Матеріальні та процесуальні гарантії ст. 9 та ст. 10 Конвенції; свободу розповсюдження та отримання інформації; обов'язки та відповідальність, що супроводжують реалізацію свободи вираження поглядів (зокрема журналістську етику та перевірку фактів); концепцію «маржі розсуду» держави у сферах моралі, релігії та суспільної безпеки. Усвідомлювати: Цінність плюралізму, толерантності та широкої свободи думки як ключових опор демократії; неприпустимість цензури, мови ворожнечі та свавільного обмеження релігійних чи політичних переконань у правовій державі.	Практичне заняття 16. Практикум із захисту свободи совісті та релігії (ст. 9 Конвенції) 1. Розбір критеріїв прозелітизму: аналіз фабули справи <i>«Коккінакіс проти Греції»</i> та відмежування свободи переконувати від психологічного чи матеріального тиску. 2. Аналіз носіння релігійних символів на робочому місці та у навчальних закладах: розбір позицій ЄСПЛ у справах <i>«Евейда»</i> та <i>«С.А.С. проти Франції»</i>. 3. Оцінка позитивного обов'язку держави щодо забезпечення релігійного pluralism: розгляд спорів про реєстрацію релігійних громад та статус військових капеланів чи відмовників від військової служби з мотивів совісті. 4. Практикум із підготовки скарги до ЄСПЛ за ст. 9 Конвенції: юридична аргументація непропорційності втручання держави у зовнішній вияв релігії (<i>forum externum</i>). Практичне заняття 17. Балансування свободи слова із захистом репутації та приватного життя (ст. 10 Конвенції) 1. Розмежування фактів та оціночних суджень: застосування правових позицій справи <i>«Лінгенс проти Австрії»</i> у судових спорах про захист честі, гідності та ділової репутації. 2. Застосування балансуючого тесту між ст. 8 та ст. 10 Конвенції: дослідження критеріїв справи <i>«Аксель Шпрінгер АГ проти Німеччини»</i> (внесок у дискусію, що має суспільний інтерес, відомість особи, поведінка особи до публікації). 3. Аналіз права на доступ до офіційної інформації: оцінка відмови суб'єктів владних повноважень у наданні інформації у світлі рішення <i>«Угорський Гельсінський Комітет проти Угорщини»</i>. 4. Моделювання судового засідання: розгляд позову політика до журналіста/ЗМІ про спростування недостовірної інформації з урахуванням стандартів ЄСПЛ.	2
Аналізувати: Структуру та зміст ст. 11 (Свобода зібрань та об'єднання) Конвенції та ст. 1 Першого протоколу до неї (Захист власності); трискладовий тест втручання; прецедентну практику ЄСПЛ щодо спонтанних	Тема 9.: Юридична відповідальність за порушення прав і свобод людини та громадянина Тема 9.1. Свобода зібрань та об'єднання (ст. 11 Конвенції) <i>Лекція 18.</i> 1. Зміст та елементи ст. 11 Конвенції: автономне поняття «мирного зібрання», свобода заснування	2

мирних зібрань, затримання протестувальників, захисту прав профспілок, позбавлення майна та принципу «пропорційності та справедливого балансу» (зокрема справи «Веніамін Тимошенко», «Букта», «Баранкевич», «Спорронг і Льюнрот», «Луїзиду», «Фонд «Батьківська турбота»). Пояснювати: Позитивні й негативні зобов'язання держави щодо забезпечення мирних зібрань та діяльності громадських/профспілкових організацій; три правила ст. 1 Першого протоколу (мирне володіння, позбавлення власності, контроль за використанням); критерії позбавлення майна в суспільних інтересах та умови виплати компенсації. Розуміти: Автономне поняття «майна» (що охоплює майнові права, вимоги, бізнес-репутацію та правомірні очікування); обов'язок держави захищати мирні зібрання навіть від протидій контракцій чи неприйняття суспільством; важливість гарантування свободи об'єднань для функціонування громадянського суспільства. Характеризувати: Матеріальні та процесуальні гарантії захисту права власності й свободи зібрань; процедурні обов'язки органів влади під час сповіщення про проведення мирних заходів; механізми	громадських організацій, політичних партій та профспілок. 2. Державні зобов'язання: позитивні обов'язки (забезпечення безпеки учасників, захист від контракцій) та негативні обов'язки (утримання від свавільних заборон). 3. Спонтанні зібрання та повідомчий порядок: розмежування повідомлення і дозволу у світлі практики ЄСПЛ (справи «Букта та інші проти Угорщини» та «Баранкевич проти Росії»). 4. Затримання та притягнення до відповідальності протестувальників: аналіз національних проблем реалізації свободи зібрань (справа «Веніамін Тимошенко та інші проти України»). Тема 9.2. Захист права власності (ст. 1 Першого протоколу до Конвенції) <i>Лекція 19.</i> План 1. Автономне поняття «майна» в практиці ЄСПЛ: володіння, майнові права, вимоги, бізнес-репутація та «правомірні очікування» (<i>legitimate expectations</i>). 2. Три правила ст. 1 Першого протоколу: принцип мирного володіння майном, умови позбавлення майна та контроль за використанням власності. 3. Трискладовий тест втручання у право власності: критерії законності, суспільного інтересу та «справедливого балансу» (пропорційності) (справа «Спорронг і Льюнрот проти Швеції»). 4. Екстратериторіальна юрисдикція та захист майна громадських організацій: розгляд рішень ЄСПЛ (справи «Луїзиду проти Туреччини» та «Фонд «Батьківська турбота» проти України»). <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні:</i> 1-11, 20, 21, 22, 23. <i>Додаткові:</i> 32-46, 54, 55. <i>Інтернет-джерела:</i> 57-60. Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття, вирішення тестових завдань в системі «MOODLE» Практичне заняття 18. Практикум із захисту свободи зібрань та об'єднань 1. Аналіз законності обмеження мирних зібрань: застосування трискладового тесту до рішень органів місцевого самоврядування про заборону масових заходів. 2. Розбір прецеденту «Букта та інші проти Угорщини»: оцінка дій правоохоронців під час розгону спонтанних (неповідомлених заздалегідь) мирних акцій. 3. Оцінка дій держави щодо забезпечення захисту мирних зібрань: аналіз правових позицій у справі «Баранкевич проти Росії» щодо обов'язку	2 8 2
---	---	----------------------------

захисту від свавільного вилучення або обмеження використання майна. Усвідомлювати: Фундаментальну роль свободи зібрань і об'єднань як основи демократичного устрою; важливість непорушності права власності для економічного розвитку та правової визначеності в державі.	захищати непопулярні зібрання від протидії контракцій. 4. Практикум із підготовки скарги до ЄСПЛ за ст. 11 Конвенції: юридична аргументація порушення прав членів профспілок чи громадських організацій. Практичне заняття 19. Практикум із застосування ст. 1 Першого протоколу до Конвенції 1. Кваліфікація об'єкта як «майна» за ст. 1 Першого протоколу: оцінка наявності «правомірних очікувань» у конкретних майнових спорах (ліцензії, пенсії, судові рішення). 2. Застосування принципу «справедливого балансу»: аналіз рішення <i>«Спорронг і Льоннрот проти Швеції»</i> та підрахунок надмірного індивідуального тягаря, покладеного на власника. 3. Аналіз вилучення майна на користь держави в Україні: розбір справи <i>«Фонд «Батьківська турбота» проти України»</i> щодо скасування правовстановлюючих документів та добросовісного набувача. 4. Моделювання судового процесу: обґрунтування позову про відшкодування збитків/компенсації, завданих втручанням держави у право власності.	2
Аналізувати: Норми ст. 6, 13, 14 Конвенції, Протоколу № 12, ст. 15 Конвенції (відступ під час надзвичайного стану), а також положення Женевських конвенцій 1949 р. та Додаткових протоколів до них; практики ЄСПЛ у справах «Пічкур», «Д.Н. та інші», «Олександр Волков», «Бурмич та інші». Пояснювати: Концепції прямої/непрямої дискримінації; елементи права на справедливий суд (незалежний і неупереджений суд, розумні строки, рівність сторін) та ефективного засобу захисту; механізм відступу від зобов'язань (<i>derogation</i>) та застосування принципу <i>lex specialis</i> між	Тема 10. Заборона дискримінації. Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуацій. . Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів Тема 10.1. Заборона дискримінації, право на справедливий суд та ефективний засіб захисту <i>Лекція 20..</i> 1. Заборона дискримінації (ст. 14 Конвенції та Протокол № 12): пряма та непряма дискримінація, "захищені ознаки" та об'єктивне/розумне обґрунтування відмінності у поводженні (<i>справи «Пічкур проти України», «Д.Н. та інші проти Чеської Республіки»</i>). 2. Право на справедливий суд (ст. 6 Конвенції): цивільний та кримінальний аспекти, суперечки про "права та обов'язки", гарантії незалежності та неупередженості суду (<i>справа «Олександр Волков проти України»</i>).	2

МГП та міжнародним правом прав людини під час збройних конфліктів. Розуміти: Недопустимість дискримінації за будь-якою ознакою; перелік прав, від яких відступ заборонений за будь-яких умов (<i>non-derogable rights</i>); специфіку захисту цивільного населення, військовополонених, поранених, хворих, а також жінок і дітей під час війни. Характеризувати: Матеріальні та процесуальні гарантії ст. 6 та 13 Конвенції; спеціальний статус захищених осіб за міжнародним гуманітарним правом; обов'язки держав-учасниць збройного конфлікту щодо дотримання гуманітарних стандартів. Усвідомлювати: Фундаментальну роль правосуддя та рівності у правовій державі; гуманістичне значення МГП та непорушність мінімальних стандартів людяності навіть у мови війни й надзвичайного стану.	3. Право на ефективний засіб юридичного захисту (ст. 13 Конвенції): критерії "ефективності" засобу на національному рівні та зв'язок із матеріальними статтями Конвенції. 4. Системні проблеми правосуддя та виконання судових рішень: аналіз наслідків порушення ст. 6 та 13 у контексті рішення Великої палати ЄСПЛ у справі «Бурмич та інші проти України». Тема 10.2. Обмеження прав, відступ у період надзвичайного стану та захист під час збройних конфліктів <i>Лекція 21.</i> 1. Правомірні обмеження прав людини та відступ за ст. 15 Конвенції: умови відступу (<i>derogation</i>), концепція <i>non-derogable rights</i> (абсолютні права, що не підлягають обмеженню навіть під час війни). 2. Взаємодія МППЛ та Міжнародного гуманітарного права (МГП): застосування принципу <i>lex specialis</i> під час збройних конфліктів та співвідношення юрисдикцій. 3. Захист жертв збройних конфліктів за Женевськими конвенціями 1949 р.: режим захисту поранених, хворих, осіб зі складу збройних сил на морі та військовополонених. 4. Захист цивільного населення, жінок та дітей під час війни: Додаткові протоколи I та II 1977 р., заборона нападів на цивільні об'єкти та спеціальні гарантії захисту вразливих категорій. <i>Рекомендовані джерела:</i> <i>Основні:</i> 1-11, 20, 21, 22, 23, 31 <i>Додаткові:</i> 32-46, 54, 55, 56. <i>Інтернет-джерела:</i> 57-60.	2
	Завдання, які виносяться на СРС: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття, вирішення тестових завдань в системі «MOODLE»	8
	Практичне заняття 20. Практикум із застосування ст. 6, 13 та 14 Конвенції 1. Аналіз кейсів із дискримінації за різними ознаками: дослідження критеріїв порівнюваності ситуацій (<i>comparability test</i>) за рішеннями «Пічкур проти України» (дискримінація за місцем проживання при виплаті пенсій) та «Д.Н. та інші проти Чеської Республіки». 2. Оцінка порушень принципу «суду, встановленого законом» та судової незалежності: детальний розбір справи «Олександр Волков	2

	<i>проти України»</i> (звільнення суддів, відсутність безсторонності). 3. Оцінка ефективності національних засобів правового захисту (ст. 13): перевірка наявності юридичних механізмів оскарження дій суб'єктів владних повноважень в Україні. 4. Розбір проблеми невиконання рішень національних судів: аналіз наслідків справи «Бурмич проти України» та шляхи реформування судової системи. Практичне заняття 21. Застосування міжнародних стандартів під час надзвичайних станів та збройних конфліктів 1. Оцінка правомірності відступу держави від зобов'язань (ст. 15 Конвенції): перевірка дотримання умов офіційного повідомлення, пропорційності заходів та відповідності іншим міжнародним зобов'язанням України. 2. Розмежування норм МГП та міжнародного права прав людини: розбір практичних ситуацій щодо застосування сили, затримання та інтернування осіб під час збройного конфлікту (принцип <i>lex specialis</i>). 3. Аналіз правового статусу та режимів захисту осіб під час війни: розбір фабул щодо поводження з військовополоненими та надання медичної допомоги пораненим за Женевськими конвенціями. 4. Захист цивільних осіб, жінок та дітей в умовах воєнного стану: оцінка дій щодо евакуації, захисту цивільної інфраструктури та відповідальності за воєнні злочини.	2
Індивідуальне завдання		16
ВСЬОГО		180/6

III РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр>.
2. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 з протоколами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
4. Європейська соціальна хартія (переглянута) : Хартія; Рада Європи від 03.05.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_062.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Пакт; ООН від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Пакт; ООН від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_042.
7. Конвенція ООН про права дитини: Конвенція; ООН від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_021.
8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Конвенція; ООН від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_085.
9. Віденська конвенція про право міжнародних договорів: Конвенція; ООН від 23.05.1969. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_118.
10. Регламент Європейського суду з прав людини. URL: <https://www.echr.coe.int/rules-of-court>.
11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3477-15>.
12. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/776/97-вр>.
13. Про правовий режим надзвичайного стану Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1550-14>.
14. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19>.
15. Про запобігання та протидію дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5207-17>.
16. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004 № 1932-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1932-15>.
17. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.
18. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.
19. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 14.04.2022 № 2188-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2188-20>.

Основні наукові роботи

Навчальні посібники:

20. Бакумов О.С. Права людини в міжнародному праві. Харків: ООО «ПланетаПринт», 2021. 404 с.
21. Права і свободи людини. Підручник/ За ред. Тертишника В.М. к.І: Видавництво Алерта. 2022. 432 с.

22. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
23. Тихомиров О.О. Права людини: інформаційний вимір. Монографія. Видавництво: «Юридика». 2023. 304 с.
24. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: навч.-посіб. / [О.В.Сердюк, О.Я.Трагнюк, І.В.Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І.В.Яковюка. Харків: Право, 2021. 374 с.
25. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Європейський суд з прав людини. Теорія, принципи, практика / Вячеслав Манукян. Київ: Норма права, 2023. 596 с. ISBN 978-617-7850-61-7
Наукові статті у періодичних видіннях:
26. Яковенко А. В. Європейська практика розгляду справ Європейського суду з прав людини щодо невиконання судових рішень в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. Вип. 3. С. 137-139.
27. Костюк Н.П. Проблеми реалізації прав людини в умовах воєнного стану і відповідність їх до законодавства ЄС. Нове українське право. Київ: Київський регіональний центр Національної академії правових наук України, 2022. Спецвипуск. Том 1. С. 205-210.
28. Костюк Н. П., Бахновська І. П. Вплив воєнних дій на довкілля та його відновлення в Україні відповідно до міжнародних стандартів та нормативів. Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання. Запорізький національний університет», 2023. № 11. С. 247-250. URL: http://lsej.org.ua/11_2023/57.pdf.
29. Костюк Н.П., Бахновська І.П. Аналіз законодавчого регулювання соціальної підтримки малозабезпеченим сім'ям України в умовах євроінтеграції. Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання. Запоріжжя: «Запорізький національний університет», 2022. № 9. С. 243-245.
30. Яковенко А. В. Європейська практика розгляду справ Європейського суду з прав людини щодо невиконання судових рішень в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. Вип. 3. С. 137-139.
31. Костюк Н.П. Правове регулювання діяльності органів виконавчої влади. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2022. № 97, т.1. С. 58-68.

Додаткові джерела:

32. Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 2-е вид., перероблене і доп. К.: Кобза, 2023. 528 с.
33. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України): навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2023. 376 с. 93-80.
34. Летнянчин Л.І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики /Л.І.Летнянчин. Х., 2022. 211 с.
35. Молдован В.В., Чулінда Л.І. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина: навч. посібн. К.: Центр учбової літератури, 2022. 206 с.
36. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. - 2-е вид. - Київ: Юрінформ, 2022. 200 с.
37. Молдован В.В., Чулінда Л.І. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина: навч. посібн. К.: Центр учбової літератури, 2022. 206 с.
38. Летнянчин Л.І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики. Х., 2022. 211 с.
39. Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 2-е вид., перероблене і доп. К.: Кобза, 2023. 528 с.
40. Міжнародне право у світі динамічних змін: контури майбутнього міжнародного правопорядку: колектив. монографія / за наук. ред. В. Репецького, І. Земана, В. Гутника. Львів-Дрогобич: Коло, 2021. 420 с.
41. Волошук О. Т. Міжнародний захист прав людини: навч.-метод. реком. для здоб. вищої освіти першого (бакалавр.) рівня; галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081

- «Право» / Укл.: Волощук О. Т., Ступак М. Г. Чернівці, 2024. 64 с. Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/29423>
42. Вовк В. Гіпермодерн і соматичні права людини. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 2. С. 344-348.
 43. Славко А. С. Сексуальне насильство у умовах збройних конфліктів: кваліфікація за міжнародним кримінальним правом // Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Суми, 18 червня 2022 р. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 177-181.
 44. Колесник В. Ю. Екстрадиція та права людини: проблеми пошуку оптимального балансу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021. № 52. С. 116-120.
 45. Ястремська Н.М. Міжнародне право та воєнний стан: обмеження та обов'язки держав. Наукові перспективи. - № 2(44) 2024 - с. 1252-1262 [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-1252-1262](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-1252-1262).
 46. Резворович К. Р., Пирогівська В. О., Ястремська Н.М. Аналіз міжнародних правових норм щодо захисту прав біженців і мігрантів у сучасному світі. Український політико-правовий дискурс. № 6 (2024). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14289908>.
 47. Пушкар П. В. та Бабанли Р. Загальні питання розуміння і застосування практики ЄСПЛ. Київ: Норма права, 2022. 168 с.
 48. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: навч.-посіб. / [О.В.Сердюк, О.Я.Трагнюк, І.В.Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І.В.Яковюка. Харків: Право, 2021. 374 с.
 49. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. - 2-е вид. - Київ: Юрінформ, 2022. 200 с.
 50. Гончаров, В. Заборона дискримінації: питання законодавчого закріплення та застосування в Україні. Wroclawsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze. 2021. № 12. С. 157-167.
 51. Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>
 52. Гриб А.М. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини: загальні засади. Міжнародне право та євроінтеграційні перспективи України: сучасні виклики : колективна монографія / М. Р. Аракелян, Х. Н. Бехруз, Ю. Ю. Акіменко [та ін.] за ред.: М. Р. Аракеляна, Х. Н. Бехруза, Ю. Ю. Акіменко. Одеса: Фенікс, 2023. С. 217-247. URL: <https://hdl.handle.net/11300/26023>. ISBN 978-966-928-975-9
 53. Бехруз Х.Н., Аракелян М.Р., Андрейченко С.С. та ін. Міжнародне право та євроінтеграційні перспективи України : сучасні виклики: колективна монографія. Одеса: Фенікс, 2023. 498 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26023>
 54. Цебенко С.Б. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і протоколи до неї. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 596-598
 55. Ромців, О. І. Міжнародно-правові механізми захисту прав та свобод людини в умовах війни: практика ЄСПЛ. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 6. С. 168- 172.
 56. Костюк Н. П., Бахновська І. П. Порівняльна характеристика правового статусу комбатантів та найманців. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2022. № 100, т.4. С. 126-136. URL: journal.lduvs.lg.ua.
- Інтернет-ресурси(джерела):*
57. www.zakon.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України.
 58. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
 59. www.library.vn.ua – ВОУН бібліотека ім. В. Отамановського.
 60. <http://sun.vtei.com.ua> – система дистанційного навчання «MOODLE».